

TYKSLABin toiminta kriisitilanteessa

TEKSTI: BENITA PALOHEINÄ, ylihoitaja, benita.paloheina@tyks.fi

Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin Turun yliopistollisen keskussairaalan A-sairaalaan syytti 2.9.2011 tulipalo aikaisin aamulla klo 5.41.

TYKSin A-sairaalaan sijaitseva ensiapupoliklinikka tuhoutui pahoin tulipalossa ja myös sen yläpuolella sijaitseva päivystyslaboratorio kärsi pahoa vaurioita. Henkilövahingoilta onneksi säästyttiin. Tulipalo tuhosi kemian tuotantokapasiteetin kokonaan ja solulaskennasta 2/3-osaa. Solulaskennan kolmesta analysaattorista tuhoutui kaksi ja kemian automaatiolinjasto tuhoutui kokonaan. Kuumuus, savu ja noki tuhosivat myös kaikki päivystys- ja automaatiolaboratorion muutkin laitteet mm. veriryhmäanalysaattorit, He-tase-laitteet, ja hyytymisanalysointilaitteet, kaikki reagenssit, kalusteet ja potilasasiakirjat. Laboratoriossa tutkittiin kaikki TYKSin, Turun kaupungin sairaalan ja Turun kaupungin ja Turun lähialueiden terveyskeskusnäytteet noin 10 000 laboratoriotutkimusta vuorokaudessa.

TYKSin verikeskus sijaitsi päivystyslaboratoriossa A-sairaalaan. Punasoluvälikko, noin 300 valmistetta saatiin turvaan verikeskuksesta, mutta verihiutaleet jouduttiin poistamaan käytöstä. Kyse oli onneksi vain pienestä määrästä verihiutalevalmisteita. Veripalvelu toimitti lisää punasoluja, verihiutaleita ja jääplasmavalmisteita U-sairaalaan perustettuun verikeskukseen jo samana aamuna.

Atk-katkojen varalta TYKSLABissa oli tehty valmiussuunnitelmat näytteiden lähettämisestä TYKSistä alue-sairaaloihin ja tästä suunnitelmasta oli suuri apu kriisitilanteessa. Valmius- ja pelastussuunnitelmien merkitys konkretisoitui kriisitilanteessa. Valmiussuunnitelmaa koko labora-

torion tuhoutumiselle ja näin suurelle laitekapasiteetin menetykselle ei ollut; varalaitteet laitevikoja ja huoltoja varten olivat samassa tilassa. TYKSLABin johtaja perusti heti tulipaloaamuna työryhmän suunnittelemaan tulipalon jälkeistä toimintaa. Työryhmässä oli edustettuina eri ammattiryhmiä. Työryhmä kokoontui päivittäin.

Näytteitä alettiin lähettää aluesairaaloihin heti aamun osastokierrojen jälkeen. Näytteitä lähetettiin myös ulkopuolisiin laboratorioihin. TYK-

Sin kiireelliset laboratoriotutkimukset hoidettiin vieritestilaitteilla, joita saatiin nopeasti laitetoimittajilta ja alueen terveyskeskuksista. Verikeskus toimi manuaalilaitteistolla. Näin suuren näytemäärän esikäsittely, pakkaaminen, lähettäminen ja tutkiminen aluesairaaloiden analysointilaitteilla aiheuttivat runsaasti ylitöitä. Kriisitilanteessa tarvitaankin koko organisaation osaamista ja innovatiivisuutta yhteisten haasteiden voittamiseksi ja voin sanoa olevani ylpeä henkilökunnasta, joka todella antoi kaikkien-

sa tulipalon tuhoista selviytymiseen ja laboratoriopalvelun saamiseksi potilashoidon tarpeisiin. TYKSistä henkilökuntaa lähetettiin aluesairaaloihin ja Turun kaupungin sairaalaan. Aluesairaaloitten ja Turun kaupungin sairaalan henkilökunta siirtyi päivä – ja kaksivuorotyöstä kolmivuorotyöhön. Yhteishenki oli upeaa, soraääniä ei kuulunut. Henkilökunta venyi äärimmilleen ja teki todella pitkiä työvuoroja ja useampi vapaapäivä jäi pitämättä. Lisähenkilökuntaa saatiin opiskelijoista ja eläkkeellä olevista hoitajista. Henkilökunnalle järjestettiin sairaanhoitopiirin toimesta jälkipuintitilaisuuksia välittömästi tulipalon jälkeen ja seuraavalla viikolla laboratoriolle omia jälkipuintitilaisuuksia.

Tiedottamisen tarve lisääntyi huomattavasti kriisitilanteessa. Asiakstiedotus keskitettiin asiakaspalvelusta vastaavalle apulaisylilääkärille. VSSH:n intranetissä kerrottiin päivittäin laboratoriotutkimusten saataavuus asiakkaille ja suurimmat klinikat kutsuttiin yhteisiin kokouksiin. Poikkeustilanne vaatii hyvää yhteistoimintaa henkilöstön kesken. Henkilökunnalle tiedotettiin tilanteesta päivittäin pidettävässä päivystyslaboratorion tiedotustilaisuudessa. Henkilökunnan tiedotustilaisuuden merkitys oli kaksisuuntainen; henkilökunnalle kerrottiin avoimesti nykyinen tilanne ja myös johto sai tietoa henkilökunnalta toiminnan ongelmakohdista. Aluesairaaloihin pidet-

tiin yhteyttä päivittäin. Osastonhoitajat kutsuttiin ylimääräiseen kokoukseen ja johto pyrki olemaan tarvittaessa saatavilla. Päätöksenteko on kriisitilanteessa nopeaa. Päätöksentekon perusteena olevaa tietoa ei kriisitilanteessa välttämättä ehditä analysoidaan perusteellisesti hakemalla niihin varmistuksia ja erilaisia näkökulmia. Sama kriisi voi myös näkyä eri osastoilla hyvinkin eritavalla. Tilanteet TYKSLABissa muuttuivat päivittäin sitä mukaa kun korvaavaa laitekantaa saatiin. Aamulla annettu tieto saattoi muuttua iltapäivällä.

Akuutti kriisitilanne kesti noin 3 viikkoa, kunnes korvaavat tilat ja laitekanta saatiin pystytettyä ja henkilökunta perehdytettyä uusiin laitteisiin. Uuden laitekannan saamisessa apua saatiin myös muilta laboratorioilta ja laitetoimittajilta. Korvaavat laiteratkaisut suurautoomaation osalta vastaavat noin kolmasosaa entisten laitteiden kapasiteetista ja TYKSissä tutkitaan nyt vain sairaalan omat näytteet. Analytiikan keskittäminen purettiin Turusta ja Turun kaupungin sairaalan laboratorioon palautettiin analytiikkaa. Turun alueen terveyskeskusten näytteet tutkitaan Salossa. Uusia suurautoomaatteja joudutaan odottamaan ensi kevääseen, vaikka niiden hankinta käynnistettiin heti palon jälkeen.

Yhteistyö näkyi myös TYKSin sisällä, kuvantamiskeskus tiivisti toimintojaan ja antoi laboratorion käyttöön tilojaan. Korvaavat tilat sijait-

sevat kahdessa eri kerroksessa ja ovat ahtaat. Tilanahtaus helpottuu lopullisesti vasta keväällä 2013, jolloin TYKSin uudisrakennus valmistuu.

Kriisi paljastaa organisaation johtamiskulttuurin paremmin kuin mikään muu tilanne. Onnistuneen kriisijohtamisen perusteet kuitenkin luodaan arkipäivässä, rutiinitilanteissa hyvällä henkilöstöjohtamisella ja ennakoivalla toiminnalla. Kriisistä voidaan myös oppia analysoimalla tehtyjä toimenpiteitä ja tällä kehitystyöllä saavuttaa entistä paremmat mahdollisuudet toimia tulevaisuudessa. Poikkeustilanne ei ole vielä täysin tasoittunut TYKSLABissa. Päivystyslaboratorion prosesseissa ja tilajärjestelyissä on vielä kehitettävää. Palautetta klinikoilta on kerätty ja toiminta koettiin olosuhteisiin nähden hyväksi. Kiitosta saatiin hyvästä tiedottamisesta. Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on tekeillä tulipalon aikaisesta toiminnasta hoitohenkilöstön ja lähijohtajien näkökulmasta.

Lähteet:

Niemi Pasi 2011. Kriisitilannejohtaminen. Miten johtaa ihmisiä kriisitilanteissa? Hämeen ammattikorkeakoulu. Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Teknologiaosaamisen johtaminen.

Seeck Hannele 2009. Kriisit ja työyhteisöt – kriisijohtaminen työyhteisön tukena. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.